

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Силви Василев Чернев – преподавател по граждански процес в Бургаски свободен университет и ПУ „Паисий Хилендарски”

ОТНОСНО: Материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност «доцент» в Бургаски свободен университет по професионално направление: 3.6. Право, научна специалност «Международно частно право».

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Представям следната рецензия по кандидатурата на д-р Емине Иляз за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност «доцент» по професионално направление 3.6. Право, научна специалност «Международно частно право», обявен в ДВ бр. 29/ 02.04.2024 г.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на Центъра по юридически науки на БСУ, съгласно Решение на АС по протокол № 2/15.03.2024 г.

Включен съм в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № РД-141/ 30.05.2024 г. на Ректора на БСУ.

2. Кратка информация за участниците в конкурса

В обявения конкурс като единствен кандидат участва д-р Емине Иляз – завършила БСУ – магистър по право през 2006 г.

Защитила е доктораска дисертация по международно частно право в Истанбулския университет, Република Турция. Работила е като младши експерт в Областна администрация – Бургас и като адвокат.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

3.1. Представеният от д-р Емине Иляз комплект материали е в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за развитието на академичния състав на БСУ.

3.2. Кандидатката е д-р по право от 25 декември 2019 г. (повече от 4 години към момента на провеждане на настоящия конкурс, което се установява от гърба на приложения документ - Диплома № 5089 издадена на 18.06.2020 г.).

3.3. Представила е публикуван монографичен труд «Енергийните инвестиционни спорове в контекста на международния арбитраж», изд. Бургаски Свободен Университет, ISBN 978-619-253-036-5, 2024.

Представила е два броя статити/доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

Също така е представила и пет броя статии/доклади в нереперирани издания, публикувани след защитата на докторската ѝ дисертация, като една на английски и една на турски език.

3.4. През 2023-2024 г. е провела 65 часа лекционен курс по МЧП (служебна бележка № 93-00-207/27.06.2024 г. БСУ).

3.5. Публикувала е и монография, базирана на докторската ѝ дисертация - İlyaz, E., Milletlerarası Aile Hukukunda Çocuğun Vesayet, BSU, ISBN 978-619-253-033-4, 2024.

3.6. Кандидатката е представила списък на научни цитирания.

Представената документация напълно съответства на наукометричните изисквания, съгласно действащите правни норми – общо 425 точки.

4. Кратка характеристика на представените научни трудове/публикации

4.1. Представеният хабилизационен труд е озаглавен: „Енергийните инвестиционни спорове в контекста на международния арбитраж» е в обем 311 страници. Състои се от Въведение, 5 глави и Заключение.

4.1.1. Въведението е предшествано от кратка анотация на български и на английски език.

В самото Въведение (стр. 17-27) се обосновава необходимостта от нарочното изследване на проблемите на инвестиционното право в областта на енергийните източници в период на либерализиране на енергийния пазар. Специално внимание е обърнато на спецификата на инвестиционните спорове и тяхното разрешаване, включително чрез използване на механизмите на арбитраж и в частност – арбитраж при действието на ICSID конвенцията (т. нар. „Вашингтонска конвенция за разрешаване на инвестиционни спорове“). Посочени са конкретни данни за движението на броя на инвестиционните спорове в разглежданата област; анализирани са и възраженията срещу използването на арбитражния способ за разглеждане на подобен род спорове.

4.1.2. ГЛАВА ПЪРВА е озаглавена «Разширен анализ на инвестиционното право» (стр. 29-56).

Авторката последователно представя инвестиционното законодателство като част от дадена правна система, международните споразумения за взаимна закрила (насърчаване) на инвестиции (двустранни и многостранни). Разглежда процедурните правила за разрешаване на спорове в тяхното развитие, преминавайки през многостранния договор за Енергийната харта, достигайки до създаването механизма на ICSID.

4.1.3. ГЛАВА ВТОРА (Понятие за енергийни инвестиции и инвестиционен спор - ст. 57-140).

В първия параграф на тази глава се разглеждат понятията за енергия и енергийни инвестиции. В началото авторката се спира върху понятието инвестиция изобщо, като разглежда съществените му аспекти, а така също подлага на анализ различните определения, използвани в различни нормативни актове.

Впоследствие изложението се спира върху понятието инвеститор и неговите характеристики (физическо или юридическо лице; националност гражданство, и проблемите, свързани с определянето на тези категории); Разглеждат се и различните механизми за защита на инвеститорите (техните инвестиции).

Вторият параграф на тази глава е посветен на инвестиционните спорове (техните източници и форми на проявление), а така също и на отграничаването на инвестиционен спор от спор, произтичащ от договор (това понякога е особено трудно при приватизационните договори, които съдържат инвестиционни клаузи).

4.1.4. ГЛАВА ТРЕТА е озаглавена „Механизми за разрешаване на енергийни инвестиционни спорове“ (стр. 141-208).

Тази глава е посветена на спецификата на енергийните инвестиционни спорове. Разглеждат се последователно възможностите за разрешаване на такъв вид спор от националните съдилища (на държавата по произход или на трета държава; националните съдилища на приемащата държава). Особено пространен е вторият параграф, посветен на разглеждането на енергийни инвестиционни спорове посредством арбитраж (по правилата на общи арбитражи или арбитражи ad hoc, а така също и посредством правилата на SCC, ICC, UNCITRAL (правила за арбитраж ad hoc) и най-сетне – на ICSID. Авторката навлиза в детайли на съответните процедури.

Последният параграф е посветен на проблемите, произтичащи от особеностите на международното право по отношение на инвестиционните

спорове в енергетиката и по-специално – на въздействието на дублиращите се производства.

4.1.5. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА е посветена на определяне на приложимото право (стр. 209-263).

Главата започва с доста пространно изложение относно определянето на приложимото право (като същевременно се засягат и специфични проблеми при разглеждането на инвестиционни спорове). Следват общи бележки относно определянето на приложимото право, включително в случаите на договорни спорове.

Последният параграф е посветен специално на определянето на приложимото право в областта на инвестиционните споразумения.

4.1.6. Глава ПЕТА е посветена на новите тенденции в международния инвестиционен арбитраж и влиянието на отношението на ЕС върху енергийните инвестиционни спорове (стр. 265-292).

Първият параграф е посветен на очертаване на новите тенденции в светлината на опитите за отстраняване на недостатъците на международния инвестиционен арбитраж.

Впоследствие авторката се обръща към последиците от Лисабонския договор по отношение на режима на разрешаване на инвестиционни спорове в областта на енергийните инвестиции.

Следващият параграф е посветен на значението на решението *Achmea*.

Главата завършва с анализ на състоянието на т. нар. «Договор за енергийна харта» и проблемите, които се пораждат от необходимостта за версификацията на енергийните източници и преминаването към възобновяеми източници на енергия в условията на очевидно изменение на климата.

Авторката прави задълбочен анализ на проблемните моменти в посочената харта – както в областта на използваните в нея определения, така и по доста други

различни проблеми, включително проблемите на разглеждане на инвестиционните спорове.

4.1.7. Работата завършва със Заключение, в което се очертават развитието на разглеждането на спорове в областта на енергийните инвестиции; постиженията и нерешените проблеми в тази област.

5. Положителни характеристики на работата

5.1. На първо място следва да се посочи, че избраната тема е особено актуална и има значителна теоретична и практическа полезност (макар и за относително малък брой юристи по разбираеми причини).

5.2. Разглежданият труд има ясно изразен характер на монографно изследване – в широта и дълбочина са разгледани проблемите на инвестиционните спорове в областта на енергийните източници. Би следвало да се отбележи, че авторката не се е ограничила само до разглеждането на международно частно-правните проблеми, свързани с темата. Изложението обхваща общи въпроси на инвестиционното право, а така също и проблематика на разрешаването на възникнали спорове (което само по себе си е доста обширна и сложна материя).

5.3. Изложението е богато и разностранно. Очевидна е висока правна грамотност и то наред с традиционно познати области (договорно право, международно публично и международно частно право и др), така също и области, които обикновено остават непознати за преобладаващия брой юристи (инвестиционно право, международен инвестиционен и търговски арбитраж и др.).

5.4. Особено впечатление прави изключително богатият научен апарат – 177 заглавия на латиница и 26 на български език. Бележките под линия са 1424. Преобладаващото използване на чужди литературни източници е лесно обяснимо с обстоятелството, че основната част от разглежданата материя е доста слабо разработена в нашата правна книжнина.

Както се установява от приложената библиографска справка на български научни и практически изследвания по повдигнатите въпроси, последните не са били предмет на сериозно изследване дори на учебникарско ниво – само отделни аспекти са разглеждани в статии или доклади.

5.5. Използваният език е прецизен (особено като се държи сметка, че кандидатката е защитила докторска дисертация на език, различен от български).

5.6. Авторката с лекота борави с тежката материя инвестиционното право и в частност с особеностите на енергийните инвестиции. Сериозното познаване на особеностите на правоотношенията в разглежданата област ѝ дава възможност да се ориентира и да извърши анализ на спецификата на споровете, които възникват в тази област. Основният проблем произтича от факта, че по подобен род спорове ответник обикновено е суверенна държава, а ищец частноправно лице. Ако биха се следвали общите правила на разрешаване на спорове, би следвало споровете да се разрешават от съдилищата на ответника. Това обаче означава съдилищата (които всъщност са част от държавната машина) да разрешават по независим и безпристрастен начин дела, по които собствената им държава е ответник. В допълнение суверенните държави са силно подозрителни към арбитражни формирания, които обикновено са изцяло извън техния контрол.

Именно тези характеристики са отлично схванати и анализирани в разглеждания труд.

5.7. Всичко казано придава на цялостния труд характеристиката на научен принос. Като носещи приносни моменти могат да се окачествят и разработките на всички отделни проблеми.

5.8. Не по-малко значение има последната глава, в която се обсъждат недостатъците на съществуващия правен режим и евентуалните пътища за усъвършенстването му.

(Авторката проявява научна скромност и свежда изложението до обсъждане на проблемите, а не предлага свои разрешения, което е във висока степен неприемливо в областта на международноправна регулация).

6. С оглед на обстоятелството, че трудът е вече публикуван, някои от забележките, които могат да се отправят, остават безпредметни.

6.1. Може би при бъдеща преработка с оглед по-нататъшно преиздаване и актуализиране авторката би следвало да се откаже от общите моменти, които не са пряк предмет на изследването (напр. на стр. 205 и сл.).

6.2. В частта от изложението, посветена на избора на приложимо право (може би поради желанието да бъде обхванато всичко) авторката смесва проблемите на определянето на приложимото право в областта на договорното право (което всъщност е излишно) и в областта на инвестициите.

7. От допълнително представените статии и доклади (общо седем на брой, от които едно заглавие е на турски език) – преобладаващата част имат за предмет международно частноправни проблеми, а два са свързани с проблеми на международния арбитраж.

8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените за конкурса научни трудове на Емине Иляз напълно отговарят на изискванията на закона и другите приложими нормативни актове. Монографичният труд е посветен на значими от теоретична и практическа гледна точка проблеми, които са почти неразработени в българската правна литература. Изложението разкрива сериозни и широки правни познания. Общото впечатление е за работа на напълно завършен и високо грамотен изследовател в областта на международното частно право, инвестиционното право и международния арбитраж, юрист с възможности за самостоятелен анализ.

Представеният основен хабилитационен труд представлява значителен научен принос и висока степен на практическа полезност във време на глобализация на икономическите процеси и остра необходимост от

версификация и особено към преминаването към възобновяеми енергийни източници. Същото може да се каже и за останалите, предложени за оценка трудове.

Предвид обстоятелството, че кандидатката е прекарала значителна част от своя професионален живот на територията на друга държава, преподавателската ѝ дейност следва да се окачестви като достатъчна.

Предвид гореизложеното, ПРЕДЛАГАМ на УВАЖАЕМОТО Научно жури да предложи на компетентния орган да вземе решение за заемането от д-р Емине Иляз на академичната длъжност «доцент» в Бургаски свободен университет в професионално направление : 3.6. Право, научна специалност «Международно частно право».

28.07.2024 г.

Изготвил рецензията:

проф. д-р Силви Чернев